

A napsugár. (Der Sonnenstrahl.)

Ha a napsugár	Így ha rám tekint
Áthat fellegen,	Néha szép szemed,
Új világot önt	Felderülni bár
Szét a téreken.	Lássad képemet;
De magányosan	Hidd el, múltó csak
A bércekhez száll	Ez örömsugár,
Ott egy felleg még	És megette gond
S fenyegetve áll.	Fenyegetve vár.

A teljesség kedvéért álljon itt az Emlényben megjelent *Hűség* c. vers is:

Fellegek a föld fohászi, —	Szelek jönnek vad morajjal,
Bár egek felé sietnek,	Felhők fel s alá vonóznak,
Vágyál telten a magasról	Vége könnyekre fakadva
Le a földre tekintgetnek.	Anyjok kebelére hullnak.

Közlő: WALDAPFEL JÓZSEF.

SZÁSZ KÁROLY ÉS BADICS FERENC LEVELEZÉSE.

Szász Károly és Badics Ferenc között hosszú éveken keresztül szeretetteljes baráti viszony állt fenn, bár — a régebbi szokásnak megfelelően — nem tegeződtek is. A jóval idősebb Szász Károly (szül. 1829-ben) Badics Ferencet (szül. 1854-ben) már tanári pályája kezdetén felkarolta, nemcsak a jeles készütségű tanárt, hanem a kiváló buzgalmú irodalomtörténészt is megbecsülvén benne. Levelezésükből azokat a darabokat, melyeket mindketten megőriztek, s melyeknek elseje 1883-ban, az utolsó pedig 1895-ben kelt — az alábbiakban adjuk közre.

Mikor Badics itt közölte első levelét írta, Szász Károly a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban dolgozott, mint miniszteri tanácsos, a lobogó lelkű Trefort mellett, s többek közt a középiskolai ügyeknek is előadója volt — jelentékeny részt vett a középiskoláról szóló 1883:XXX. t. c. kidolgozásában. Badics — aki 1879-ben szerezte meg tanári, s 1881-ben bölcsészeti-doktori oklevelét — az 1882/3. tanévben a budapesti V. ker. állami főreáliskolában működött mint helyettes tanár, s innét került — éppen Szász Károlytól pártfogolva — egyelőre még szintén helyettesként az újvidéki királyi katolikus főgimnáziumba, melynek akkor Frankl István (szül. 1835-ben) — előbb Bács-Bodrog vármegye kir. tanfelügyelője — volt az igazgatója s egyik magyar tanára, aki szintén író ember volt, több cikke jelent meg.

Badics, kineveztetvén Újvidékre, még mint helyettes tanár házasodott meg — erről szól kedves közvetlenséggel az első levél, 1883. szeptember 21-ről. De érdekesek a levélben az Újvidék

akkori társadalmi életéről, nemzetiségi viszonyairól írt sorok is. Szász Károly — Badics hívására — válaszelevele szerint készült a fiatal pár újpesti esküvőjén részt venni, de — közbejött akadályok miatt — ezt a tervét nem valósíthatta meg.

Szász Károly hamarosan elhagyta a minisztériumot, püspökké választatván, de a baráti érzést, mellyel a fiatal tanár iránt viseltetett, élete fogytáig megőrizte szívében, s kölcsönös irodalmi munkásságuk is ismételve összekapcsolta őket. Badics nagy szorgalommal dolgozott Fáy András *életrajzá*-n, amely kitűnő művét a Magyar Tudományos Akadémia a *Lévay-díj*-jal jutalmazta, s a mű 1890-ben meg is jelent az Akadémia kiadásában. E mű írása során a budapesti református teológia *Ráday-könyvtár*-ában őrzött nagybecsű *Szemere-Tár* használata tárgyában folytatódott a még mindig Újvidéken tanárkodó Badics és Szász Károly közt a levelezés — de azután a Budapestre kerülni óhajtott Badics az immár püspök Szász Károly támogatását is kérte, az áthelyezés azonban a budapesti VI. ker. áll. főreáliskolához csak 1891-ben sikerült.

Mikor az Athenaeumnál a kilencvenes évek elején Beöthy Zsolt megindította a *Képes Magyar Irodalomtörténet*-et, a farradhatatlan Badics lett a segédszerkesztő, később pedig — mert a mű csakhamar második, s rövidesen harmadik kiadást ért — Badics már szerkesztőként szerepelt, Beöthy csak a fő vezetést tartotta meg. A szerkesztés buzgó munkája során megint több ízben váltott levelet Badics és a szorgalmas dolgozótársnak bizonyult Szász Károly, aki három fejezettel szerepel a műben: A *Magyar Tudós Társaság*-ról, *Vörösmarty Mihály*-ról és *Tompai Mihály*-ról írottakkal.

A levelek itt következnek.

I.

Badics Ferenc levele Szász Károlyhoz.

Méltóságos Uram!
Kegyes Pártfogóm!

Hetek óta „személyi hírek”-en kezdem az újságolvasást, hogy méltóságodnak a fővárosba utazását azonnal megtudjam. De, mint Gyulai úrnak ma vett leveléből is olvasom, méltgód még Halason mulat, bizonyosan nem „egészségi szempontból”, mert — úgy látszik, bámulatos munkaereje sohasem érzi a pihenés szükségét, hanem megint valami meglepetést készül szerezni az irodalmi világnak. A mennyire örülnék magam is e hírnek, annival nagyobb félelemmel ragadok most tollat, nehogy levelemmel is megzavarjam a csendes munkásságban. De kénytelen vagyok, alig tíz napom van még; már így is az udvariatlanság vádját vonom magamra e levélbeli kérő értesítéssel.

Méltóságodnak nagyon sokra kiterjed figyelme, hanem az a csekélység — szeretném, ha elkerülte volna, hogy még a télen mennyire siettek a lapok kikürtölni szívügyemet, eljegyzési hírt közölvén rólam, hónapokkal annak valóságos megtörténte előtt. Mert később csakugyan megtörtént; részint a jövőbe helyezett remények miatt, részint hogy igaza legyen a világnak, a tavasszal eljegyeztem özv. Horváth Ferenczné leányát, Jolánkát, Új-Pesten. Atyja, a szabadságharcban őrnagy, két évvel ezelőtt halt meg mint a főthi Károlyiak nyugalmazott tisztartója. — A kolozsvári szép tervek meghiúsultak ugyan, de evvel talán én vesztettem legkevesebbet, a mennyiben méltgód kegyessége a biztosabb államszolgálatba juttatott, miért mindenkor hálára leszek kötelezve. E hálaérzetből merítem a bátorságot jelen levelemhez is. Azt határoztuk ugyan is, hogy összetesszük a kettőnk szegénységét; nekem lesz 800 frtom, egy kis mellékjövedelemből is csurran-csöppen néhány forint, kis menyasszonyomnak is van néhány száz forintja; ebből élünk szegényesen addig, míg fizetésem a „rendes” magasságot eléri. Már béreltem szép kis lakást, bútoraink is itt vannak, mert csak néhány nap választ el életünk legszebb percétől. Október 1-re határoztuk az esküvő napját; szüreti vacatióink lesz, ekkor legkevesebb mulasztással szaladhatok föl Pestre.

Méltgód már únni fogja e hosszú bevezetést, sietek hát előadni kérelmemet. Azt bátorodom kérni, hogy mélt. Uram magas jelenlétével szerencsétlenség bennünket a fent nevezett napon. Mélt. Uram jóakaró pártfogása juttatott a helyzetbe, hogy szívem imádottját oltárhoz vezethetem; legyen tanúja a boldogságnak, melyet két szerető szív számára szerzett. Okt. 1-je hétfői napra esik, s esküvőnk reggel 9 órakor lesz egész csendben; mert délben úgyis útnak indulunk, s az özvegyi házban nem is akartam zajosabb lakodalmat ülni, annál kevésbbé, mivel az anyai bőkezűségre menyasszonyomnak még három kisebb nőtestvére fog rászorulni. Ott lesznek még részemről mint násznagy-tanú Gyulai Pál úr, egykori kedves tanárom, Matkovics Lázár váci kanonok, a kormányparti jeles szónok és megyebizottsági tag, apám és öcsém; menyasszonyom részéről a férfirokonok közül: Kétly Károly orvos-egyetemi tanár mint násznagy, Törs Kálmán, Horváth Sándor, a Károlyiak tisztartója NKárolyból, és vőfél-barátaim.

Ha mélt. Uram okt. 1-jéig visszamegy a fővárosba, ne foszson meg bennünket megjelenése örömétől, egész házunk igen megtisztelve érezné magát a kiténtetés által. Kalauzról majd gondoskodom. Egyik vőfél-barátom az nap reggel 8-kor majd ott lesz mélt. Uramnál, s kikiséri újpesti lakásunkra. Minderről különben leszek bátor még szept. 30-án, yásárnap, szólni, mert szombat este már fölmegeyek, s így másnapi tisztelkedésem alkalmával személyesen is előadhatom kérelmemet.

Újvidéken — ha szabad néhány szóval mostani viszonyomról

megemlékezni, — a legelső naptól fogva igen jól érzem magam. Frankl igazgató s a derék tanári kar egykép törekedtek, hogy kellemessé tegyék új otthonomat. Az előadásokat szept. 5-én kezdtük meg. Én a felső osztályokban V—VIII-ig tanítom a magyart, III-ban a történelmet, s rendkívüli órákban a francia nyelvet (hinc illae „mellékjövedelem“); ezen kívül vezetem az ifjúsági önképző kört, s kezelem az ifj. könyvtárt. Mindez összesen csak 20—22 órában foglal el, marad tehát még idő, hogy kedvvel üzött irodalmi foglalkozásaimat is folytathassam. A fővárosi meg kolozsvári könyvtárakat nagyon nélkülözni kell ugyan, de majd csak segítek magamon; nekem is van mintegy ezer kötet könyvem, a tanári s ifjúsági könyvtárban is több jeles munka megvan.

A mi a várost és társadalmi viszonyokat illeti, amaz csinosabb mint gondoltam, szép környékkel, a mennyiben a Dunáig terjedő magyar síkságot a szerémi partokról gyönyörű hegyláncz övezi. A magyarság kisebbségben van ugyan még mindig a szerb és német elemek mellett, de erősen terjed. Az a nemzetiségi küzdelem, melyről a lapok annyit írnak, inkább papíron foly, a társas életben igen békén megférnek egymás mellett az emberek. Több előkelő szerbvel ismerkedtem meg, kik jól beszélnek nyelvünket, s ép úgy elítélik a horvát zavargókat mint az „Omladiná“-t.¹ Gimnasiununkban is maholnap több lesz a görögkeleti mint a kath. fiú; hiába osztogató a szerb gymn. minden második fiúnak stipendiumot, még szerb papok is ide küldik hozzánk a fiaikat. Azt hiszem az a kulcsa a jó egyetértésnek, ha az ember se az iskolában, se azon kívül nem persifflálja nemzetiségüket, s nem fog rájuk erővel oly törekvéseket, melyeknek sikertelenségéről maguk is elégszer meggyőződtek. A magyarság, melyet leginkább a hivatalnokai kar képvisel, a polg. casinóban tömörül, s erősebben támogatja a kormányt magas törekvéseiben mint bárhol eddig tapasztaltam. Legalább itt mindenki meggyőződésből, hazafiságból teszi, a mit tesz, s ezt az ellenfél is tisztelettel kénytelen említeni.

Ilyen körülmények közt, ha csak a mocsáros vidék egészségünkre nem lesz kártékony, azt hiszem, igen jól fogjuk magunkat érezni kis feleségemmel. Engedje mélt. Uram, hogy ez alkalomból újra megköszönjem kegyes pártfogását, melyre magamat érdemessé tenni, mindenkor legfőbb törekvésem lesz. A mi házas életünk első napját is feledhetlenné tenné, az volna, ha mélt. Uram nem tagadva meg kérésemet, megalázná magát szerény hajlékunkig. Ha pedig körülményei gátolnák a megjelenésben, kérő meghívásomat ne tekintse tolakodásnak, mint inkább a legmélyebb tisztelet és hála kifolyásának, melyekkel mélt. Uram iránt viseltetem.

¹ *Omladina* — egy titkos szerb társulat központi bizottsága volt Újvidéken.

Engedje, hogy magamat továbbra is kegyes jó indulataiba ajánljam,

ki vagyok Méltóságos Uramnak s kegyes Pártfogómnak
Újvidék, 1883. szeptember 21.

hálára kötelezett szolgálja
Dr. Badics Ferencz.

II.

Szász Károly levele Badics Ferenchez.

Kedves Tanár úr!

Levele igen megörvendeztetett. Tartalmáért is, mert a jók boldogságában s megelégedésében mindig szíves részt veszek; irántam való szívességével is, melyért őszinte köszönetet mondok.

Én holnap, 25-kén megyek föl Budapestre, de még nem véglegesen, mert 6 heti szabadságomból még egy egész hét van hátra, — csak néhány napra. Maradhatok-e 1-éig, nem tudom. Ha igen: nagy örömmel fogok részt venni az Ön boldog napja szemléletében.

Ha azonban már szombaton el kellene jönnöm (nem tőlem függő körülmények parancsolnak nekem): akkor is legyen meggyőződve, hogy gondolataimmal köztök leszek.

Ha vasárnap, mielőtt hozzám a hivatalba fölfáradna, Gyulával találkozik: ő meg fogja mondani tudni, ott vagyok-e még, vagy vissza utaztam már. Sőt ha levele e kifejezését „szombaton este fölmegyek” úgy kell értenem, hogy szombaton *estére* már Pesten akar lenni, akkor nézzen ki Csengőd állomáson (Kis Körösön túl az első állomás) hol a Pestről jövő délutáni vonat az újvidékivel találkozik) a waggón ablakán s ha szombaton délután jövök, ott meglátand s egy pár szót is válthatunk a találkozás „1 percz”-e alatt. Ha szombaton délután *nem* jövök, akkor valószínűleg csak hétfőn délután jövök s az nap délelőtt részt vehetek örömiükben.

Kérem adja át Frankl igazgató úrnak legszivesebb üdvözetemet.

Vagyok

Halas, 1883. IX/24.

őszinte barátja
Szász Károly.

III.

Szász Károly levele Badics Ferenchez.

Kedves Tanár úr!

Rossz idő, korán beálló este sötéte, s gyöngélkedésem: három ok, ami visszatartott, hogy szándékom szerint a vasúthoz kimenjek, önöket itt átutazásukkor üdvözölni.

Fogadják elkésett, de mindig szívből fakadó üdvözlétemet e sorokban!

Isten áldja meg frigyöket s jó napjaikban emlékezzenek meg olykor

őszinte barátjukról

Halas, 1883. X/2.

Szász Károly.

IV.

Badics Ferenc levele Szász Károlyhoz.

Méltóságos Tanácsos Úr!

Kegyes Pártfogóm!

Már két hete lesz, hogy Méltóságodat a háromszor kipróbált bizalom a dunamelléki ref. egyház fejévé emelte. Az így nyilatkozó bizalom több mint egyszerű meghívás, amelynek eleget tenni annyival kötelezőbb volt Méltóságodra, mert ezúttal a magas állást nemcsak betölteni akarták az intézők, hanem oly embert kerestek, ki nagy tehetségével, fényes nevével új díszet adjon a jövőben nagyobbra hivatott méltóságnak. Az Ég oly kitűnő tulajdonokkal áldotta meg Méltóságodat, hogy munkás kezét mindenütt érezhetően nélkülözik; de el kell hagynia a nehezét, hogy még nehezebbet végezhesen. Tekintse ezt Méltóságod a Gondviselés rendelésének, mely csak egyik kezével jutalmaz a mult érdemekért, a másikkal pedig új s még terhesebb kötelességeket ró a választottra.

Méltóságod elhatározása ezreknek szerzett örömet. Engedje meg, hogy én is ezek közé számítsam magamat, s bár a köteles napi teendők által gátolva csak későn, de a legtisztább öröm hangján kívánhassam, hogy Méltóságodat a ref. egyház s az egész haza javára a Gondviselés hosszú élettel s állandó jó egészséggel áldja meg. Nem lesz többre szüksége, hogy munkáival új méltóságában is örök emléket állítson magának. Ohajtásomat csak azzal a kéréssel bátorkodom megtoldani, hogy ha kiestem is Méltóságodnak közvetlen kerületéből, tartsa meg jövőre is jó indulatában azt, kire eddig is érdemetlenül pazarolta hathatós kegyeit,

s ki vagyok Méltóságos Uramnak, Kegyes Pártfogómnak
Újvidék, 1884. június 15.

hálás tisztelettel alázasatos szolgája
Dr. Badics Ferencz.

V.

Badics Ferenc levele Szász Károlyhoz.

Méltóságos és főtisztelendő Püspök Úr!
Jóakaró Uram!

Karácsonykor kegyes volt Méltóságod megígérni, hogy tudatni fogja velem, vajjon a Fáy-ról készülő munkámhoz átnézhetem-e husvétkor a Szemere-tárt. Mivel a mult héten másfél napig Pesten időztem, tisztelkedni óhajtottam Méltóságodnál, hogy levélbeli válaszszal ne kelljen terhelnem, de rosszul választottam az időt, Méltóságod épen az egyetemi matinén volt; délután pedig nekem már haza kellett indulnom. Így mégis kénytelen vagyok levélbeli kegyes válaszáért fordulni Méltóságodhoz.

Mind egybe hordtam, sőt részben fel is dolgoztam már az adatokat, melyek Fáy élete- s működésére vonatkoznak, s melyek alapján nemcsak sok, hibásan elterjedt adatot czáfolok meg, hanem családi és hivatalos életét, irodalmi s közdolgokban való részvételét eddig nagyrészt ismeretlen források után fogom jellemezni, sőt ezekkel sikerült főbb irodalmi munkáinak s közéleti terveinek eredetét megfejtenem. Nagy köszönettel tartozom különösen a Méltóságod kerületbeli lelkészi karnak, Sipos Pál,² Tóth Sándor³ és Csilléry Lajos uraknak, kik kérdő-pontjaimra a legnagyobb előzékenységgel adtak anyagkönyvi s egyéb fölvilágosításokat. Mindemellett, azt hiszem, hogy a gazdag Szemere-tárban sok új dolgot fogok találni, főképp az irodalmi viszonyokra, s talán ott ráakadok arra a két levélre is, melyeket eddig mindenütt hiába kerestem; egyiket Kazinczy (1808.), másikat Kölcsey (1814. körül) intézte Fáyhoz, s mindkettő ennek munkáit bírálja. Ezek nélkül hiányos lesz munkám, melyhez eddig sok fáradsággal, de nagy szerencsével gyűjtöttem adataimat.⁴

Engedje tehát remélnem Méltóságod, hogy husvétkor, bármily rövid használatra, nem lesz előttem elzárva a Szemere-tár, melyhez már egy év óta hasztalan törekszem hozzáférni.

Mely kérésemet megújítván maradok

Méltóságos és főtiszt. Püspök Úr, Jóakaró Uramnak
Újvidék, 1885. márczius 1.

hálás tisztelője s alázatos szolgálja
Dr. Badics Ferencz.

² Fóti református lelkész, esperes.

³ Gombai református lelkész.

⁴ Mint Badics a *Fáy András életrajzá*-ban — a 126. lapon — említi, Kazinczynak Fáyhoz intézett bíráló levele elveszett.

VI.

Szász Károly levele Badics Ferenchez.

Kedves Tanár Úr!

Bocsásson meg, hogy marc. 1-én kelt levelére csak ma felelek; még nem későn, hogy husvétra magát a felrándulásra elhatározhassa.

A Szemere-Tár szolgálatára áll. Kivettem a könyvtárból az egész, 19. kötetre terjedő gyűjteményt, hogy mikor csak rá érek forgathassam s tanulmányozhassam. Dolgozó szobám mellett van a nagy terem, hol háborítatlanul buvázkodhatnak benne azok, kik e rendkívüli érdekű gyűjteményt használni akarják; s hogy azt Önnek a legszivesebben engedem, mondanom sem kell. Egész napokat tölthet vele.

A mi a Fáyhoz Kazinczy és Kölcsey által intézett bíráló levelet illeti, én az 1808—1815 közti időt át néztem, de azok egyikét sem találtam a Szemere tárban. Később vannak levelek Fáytól és Fáyhoz.

Szíves üdvözlettel vagyok — Kedves neje részére is

Budap. 1885 márcz 14

Kedves Tanár Úr

őszinte barátja
Szász Károly

VII.

Szász Károly levele Badics Ferenchez.

T. Tanár úr!

Tudja mit neveznek „Strich durch die Rechnungnak?” gr Cs. miniszter úr⁵ 3 nappal ezelőtt azzal a hírrel lepett meg, hogy Tóth J.⁶ nem hajlandó belépni a minisztériumba, hanem marad pestm. tanfelügyelő.

Tergina⁷ a Tóth J. helyére soha sem is volt komoly kombinációban, hanem egy Tóth J. helyére ide hozatni szándékolt vidéki tanfelügyelő helyére lett volna kinevezendő. Ez a combinatio Önré nézve nagyon kedvező lett volna, de Tóth J.-nek helyén maradásával ez is elesett.

Most újabb fejleményeket, újabb combinatiókat kell várnunk s én csak arról akartam önt e soraimmal is biztosítani, hogy érdekében mint eddig, jövőre is mindent mindig a legszivesebben teszék, maradván

Budapest, 1889 XII/8

őszinte barátja
Szász Károly

⁵ Gróf Csáky Albin, 1888-tól 1894-ig vallás- és közoktatásügyi miniszter.

⁶ Tóth József, pestmegyei kir. tanfelügyelő.

⁷ Tergina Gyula, phil. dr., 1889-től 1895-ig a budapesti V. ker. áll.

VIII.

Badics Ferenc levele Szász Károlyhoz.

Méltóságos Püspök Úr!
Jóakaró Uram!

Méltóságodnak f. hó 8-án kelt nagybecsű levelét megkaptam és igen köszönöm. Az ügyek fordulata annyival inkább meglepett, mivel még a mult héten is olyan hírt vettem, hogy a személyváltás elintézettnek tekinthető, még pedig akként, hogy Tóth helyére Tergina jön, ezére pedig — Bayer.⁸ Miért lépett vissza Tóth, nem tudom; de alighanem jó kulcsot használok a dolog nyitjához, ha azt hiszem, (a korábbi viszonyokat ismerve), hogy Tóth *Tergina elejtése miatt* lépett vissza. Jedes warum hat sein darum. — Hogy Tergina, — ha esetleg más tanfelügyelő megy be a minisztériumba, elfogadja-e ennek helyét vagy kibőjtöli Tóthot, s az ő számszeletti helyét kinek kedvéért fogják betölteni s rendszerezíteni, — előttem nagyon bizonytalan.

De egyet bizonyosan tudok, azt, hogy Méltóságod mindig kegyes jóakaróm volt, a mit soha sem tudok eléggé megköszönni. Engedje ezért kérnem, hogy a mennyiben — a dolgoknak (még titkos) fordulatáról elég jókor nem értesülhetvén, — még kérni sincs alkalmam Méltgod újabb pártfogását: nevemet szíves emlékében tartani, s ott, a hol szükséges, combinatióba vétetni kegyeskedjék.

Mostani jóakaró pártfogását s kiténtető sorait ismételve megköszönvén s magamat — nőm (négy fiamnak büszke anyja) különös tiszteletét is tolmácsolva —

Méltóságos Püspök Úr,
Jóakaró Uramnak

hálás tisztelettel kész szolgálja

Újvidék, 1889. decz. 11.

Dr. Badics Ferencz.

IX.

Badics Ferenc levele Szász Károlyhoz.

Méltóságos Püspök Úr!
Szeretve tisztelt Jóakaró Uram!

Pár napig távol lévén Kenesétől, az Athenaeum kéziratkérő levelét későn vettem, s úgyis fel szándékozván jönni, magammal

főreáliskolában tanárkodott. 1895-ben Sárosmegye kir. tanfelügyelője lett.

⁸ Bayer József — a neves dráma- és színészettörténetíró — 1890. októberében rendes tanár lett a budapesti V. ker. áll. főgimnáziumban.

hoztam. Mire azonban ide értem vele, már itt volt Méltóságod correctúrája, új kézírata s nagybecsű levele. Hogy ez utóbbi ki-tüntető figyelemre szolgáltatam alkalmat, megbocsátom magam-nak a késedelmet, bár Méltóságodnak akaratlanul szereztem vele bosszúságot. Szerettem volna t. i. a kéziratot megtartani (ha ké-résem nem alkalmatlan, legyen szabad erre való reményemet fen-tartanom), s mivel — a kézirat szerint — kétszer is megcorri-gáltam a szedést, fölöslegesnek tartottam annak melléklését. Nem tudván Méltgod tart. helyét, az Athra bíztram a revisio elküldését, a végből, ha Méltgod talán itt-ott változtatni óhajt, még megte-hesse, mert tördelés után már bajos. A hiányzó datumokat én itt-hon majd beletettem volna, vagy beleteszem, ha még hiányzanak. Imprimáltatnunk még nem lehet, mert az eddigi gyakorlat sze-rint előbb a szomszédos czikkekkal szoktam (néha egy-két szó, máskor néhány sorral) szorosabbra fűzni, aztán tördeltetni, s ha Beöthy még nem látta, akkor imprimálás előtt, utolsó revisióra hozzá kerül. Méltgodnak akad. cikkét pompásan kiegészíti Zichy A. úr cikke,⁹ melyet ezért is — az eredeti tervtől eltérőleg — mindjárt Méltgodé után tétetek; Széchenyi irod. működésének sugaraí szétáradtak mindenfelé s megmérhetetlen hatásúak vol-tak: hadd álljon elől a világító fáklya. A képek jórészt készen vannak; míg tördelik, azalatt tán megjön Zsolt (most épen úton van Luzernből Velenczébe), s ha az ő revisióján is átesett a cikk, *imprimálás előtt* okvetlenül be fogom Méltóságodnak mutatni. Híre s beleegyezése nélkül semmiesetre sem fogunk belőle tö-rülni, ha pár lappal hosszabbra telik is a tervezetnél.

Ugyanígy járunk el „Vörösmarty“-val is. Méltóságod való-ban a legpontosabb dolgozótársunk. Bánóczitól fél esztendeje sürgetem Kisf. Károlyt, — s máig sincs kezemnél, Péterfy pedig — két esztendei hallgatás után — *most* közli, hogy októberig nem tudja megcsinálni „Eötvös“-t.¹⁰ Itélje meg ebből Mtgod örö-münket „Vör.“ megérkeztén! De ép ebből kifolyólag legyen szabad továbbra is fentartanunk kérelmünket Tompára nézve. Mivel Bá-nóczy miatt egy-két héttel már okvetlenül megkésünk, Tompa beküldése ráer *novemb.* közepéig, *esetleg végéig!* Vagy inkább így formulázom: vesse el Méltgod egészen Tompa gondját, majd én a „proximus ardet“ *előtt két héttel* leszek bátor Méltgodat figyelmeztetni.

A Vörösmarty-kéziratok rendkívül becsesek lesznek szá-munkra. Mihelyt haza jön Méltgod (gondolom: szept. elején), majd tisztelni fogok s személyesen veszem át, hogy kár ne es-

⁹ Zichy Antal cikke: *Gróf Széchenyi István mint író.*

¹⁰ A *Képes Irodalomtörténet*-be a *Kisfaludy Károly*-ról szóló ta-nulmányt *Kardos Albert*, debreceni áll. főreáliskolai, — az *Eötvös Jó-zsef*-ről szólót pedig *Baráth Ferenc*, budapesti ref. főgimnáziumi tanár írta meg.

sék bennök. — Az „Etelka“-hypoth. nagyon érdekes, mihelyt haza érkezem, utána járok. Tegnap megemlítettem volna Gyulai úrnak, de épen tegnap, mikor Leányfalván voltam, Miskolcra utazott, Kálmánék¹¹ pedig Radegundba; Arankáék¹² voltak csak otthon az öreg úrral,¹³ ki egészségesebb, virulóbb arcú mint bármikor ezelőtt.

De már hosszan is fárasztom Méltóságodat. Pár óra mulva indulok Bécsbe (gyönyörködni s bosszankodni mint rendesen — mennyi kincs a múzeumokban, s mennyi nyoma a fejedelmi ház bőkezűségének mindenütt) — onnét már Semmeringen át Graz-ba s Veszprémen át Kenesére családomhoz. Mire visszaérek, ott fog várni „Vörösmarty“. Előre örülök az élvezetnek! Eddig csak egy lapot olvastam belőle — a szedőnél; dehogyan törünk egész lapokat, sorokat is csak kényszerűségből!

Méltóságodnak a vacatio hátralévő részében is a legkellemebb üdülést kívánva maradtam legmélyebb tisztelettel

mindenkor hálás híve

Bpest, 1894. aug. 13.

Dr. Badics Ferencz.

X.

Badics Ferenc levele Szász Károlyhoz.

Méltóságos Uram!

Ha Beöthy Zs. még nem találkozott Méltóságoddal, engedje meg, hogy én alkalmatlankodjam egy irodalmi kéréssel. A *Képes Irodört.* legközelebbi füzeteiben fog jönni Mélt. Uram életrajza is; ehhez eddig két arcképet készíttettem: azt, amely 1855-ben a *Hölgyfutár* Albumában jelent meg s mondhatni egészen ismeretlen, s azt, a mely az összes munkák előtt jött és igen sikerült.¹⁴ Ez utóbbihoz megvan az aláírás is. De szükségünk volna még pár sor *kéziratra*. Talán legjobb volna úgy tenni mint hasonló kérésemre Lévay alispán úr tett, t. i. leírta *Mikes*-ének első versszakát. Igen kérem Méltóságodat, szíveskedjék akár valamelyik kisebb (egész) költeményét, akár vlmelyik nagyobbnak egy (6—8 soros) versszakát e célra leírni, úgy hogy a nyomtatott lap *felénél* (se szélteben se hosszában) több helyet ne foglaljon el.

¹¹ Gyulai Kálmán — Gyulai Pál fia.

¹² Gyulai Aranka — Gyulai Pál leánya, Hellebrant Árpád, akadémiai alkönyvtárnok felesége, a ki később Fodor Dánielné lett.

¹³ Szendrey Ignác — Gyulai Pálnak (és Petőfinek) ipa.

¹⁴ Az 1855-ös és az 1885-ösnek jelzett, de voltaképpen a *Szász Károly Kisebb Költeményei*-nek 1883-as kiadásában megjelent arcképek vannak a *Képes Irodalomtörténet*-ben.

Még csak azzal toldom meg kérésemet, hogy a kéziratra a reprodukálás késedelmes volta miatt sürgősen volna szükségünk: időnyerés végett méltóztassék egyenest az Athenaeumba *Böhm E.* úr címére küldeni, jelezve a célt, a mit különben mondtam már neki.

Méltóságodnak
Bpest, 1895. szept. 20.

hálás szívű tisztelője
Dr. Badics.

Közli: SZASZ KÁROLY.